

010000, Астана қаласы, Үкімет үйі

010000, город Астана, Дом Правительства

№ _____

**Қазақстан Республикасы
Парламенті Мәжілісінің
депутаттарына
(тізім бойынша)**

2023 жылғы 15 қарашадағы № ДС-436 хатқа

Құрметті депутаттар!

Қазақстан Республикасының Үкіметі тұрмыстық зорлық-зомбылық үшін жауапкершілікті қатаңдатуға қатысты сіздердің сауалдарыңызды қарап, мынаны хабарлайды.

Тұрмыстық зорлық-зомбылық үшін жауапкершілікті қатаңдатуға қатысты.

Мемлекет басшысының тапсырмаларын іске асыру шеңберінде ағымдағы жылы тұрмыстық зорлық-зомбылық үшін жауапкершілікті қатаңдату жөнінде заңнамалық түзетулер енгізілді.

Айталық, 2023 жылғы 19 мамырдан бастап Қылмыстық кодекске өзгерістер заңды күшіне енді. Денсаулыққа орташа және ауыр зиян келтіру сияқты ең көп таралған тұрмыстық қылмыстар бойынша «*кінәліге материалдық немесе өзге де тәуелділіктегі адамға қатысты іс-әрекет жасау*» біліктілік белгісі енгізілді. Енді тұрмыс саласында денсаулыққа ауыр немесе орташа зиян келтіру 6 жылға дейін бас бостандығынан айыруға әкеп соғады (*бұрын 3 жыл болған*).

Әкімшілік заңнамаға түзетулер енгізілді (*2023 жылғы 1 шілдеден күшіне енді*). Әрекетке байланысты қамауға алудың белгіленген мерзімі кемінде 5 тәулік болып көзделген, алғаш рет жасалғандар бойынша 5, 10, 15 тәулік, ал қайталанған жағдайда – 25 тәулікке дейін белгіленеді.

Татуласу рәсімі күшейтілді. Сотта ғана тек бір рет татуласуға болады, бұрын ешқандай шектеулер болған жоқ. Тұрмыстық құқық бұзушылықтарды тіркеудің өтініш беру сипатынан анықтау сипатына көшу жүзеге асырылды (*бұрын, жәбірленушінің мәлімдемесінсіз полицияда дебоширлерді жауапқа тартуға негіз болған жоқ*).

Тұтастай алғанда, қабылданып жатқан ұйымдастырушылық және құқықтық шаралардың нәтижесінде 2023 жылдың 11 айының қорытындысы бойынша отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласындағы құқық бұзушылықтар туралы хабарламаларды тіркеудің 20%-ға (*102 644-тен 82 927-ге дейін*), оның ішінде қылмыстық құқық бұзушылықтарды тіркеудің 4,2%-ға (*743-тен 712-ге дейін*) төмендеуі байқалады.

Қазіргі уақытта Мәжіліс депутаттары әзірлеген әйелдердің құқықтарын қамтамасыз ету және балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері жөніндегі Заң жобасы¹ шеңберінде Қылмыстық кодекске мынадай өзгерістер пысықталуда. Қылмыстық кодекстің 106, 107 және 110-баптарында денсаулыққа ауыр және орташа қасақана зиян келтіру бойынша бас бостандығын шектеу сияқты жаза түрі алынып тасталды, бас бостандығынан айыру түріндегі жаза қолдану ұсынылды.

Анықтама: 106-бап. Денсаулыққа қасақана ауыр зиян келтіру, 107-бап. Денсаулыққа қасақана ауырлығы орташа зиян келтіру және 110-бап Азаптау.

Сонымен қатар іс жүзінде қолданылуы қиын баптардың бірі – Қылмыстық кодекстің 110-бабы (Азаптау), өйткені жүйелілікті дәлелдеу қиын. Осыған байланысты бұл бап тергеуші-практиктердің, прокурорлар мен судьялардың пікірінше, іс-әрекеттерді дұрыс саралауға және кінәлілерді жауапқа тартуға мүмкіндік беретін «жүйелілікті» түсіндіру жөніндегі ескертумен толықтырылды.

ӘҚБТК-нің² 54-бабында отбасындағы зорлық-зомбылық үшін соттың агрессорды үйден шығаруын қарастыру және отбасы мүшелерін қорғау ұсынылады. (Бұрын агрессорда балама тұрғын үй болған жағдайда ғана шығаруға болатын).

Сол сияқты соттың құқық бұзушының агрессивті мінез-құлқын өзгертуге бағытталған міндетті психологиялық көмекті қолдануы көзделеді.

Өз кезегінде, мемлекеттік органдар Заң жобасына Үкімет қорытындысының жобасын қарады, ол Қазақстан Республикасы Президенті Әкімшілігінің келісуінде жатыр (2023 жылғы 28 қарашадағы №16-10/47153), жыл соңына дейін Парламент Мәжілісіне жолданатын болады.

Қоғамның талаптарын ескере отырып, заңнаманы одан әрі күшейту мақсатында құқық қорғау органдары Қылмыстық және Қылмыстық іс жүргізу кодекстеріне мынадай түзетулерге өзгерістер енгізуді пысықтайды. Денсаулыққа қасақана жеңіл зиян келтіру, сондай-ақ ұрып-соғу бөлек құрамдармен Қылмыстық кодексте болуға тиіс. Осылайша, осы әрекеттер бірінші рет жасалса, әкімшілік жауапкершілік туындайды, екіншісінде – қылмыстық жауапкершілік, үшінші және одан кейін жасалғанда қылмыстық құқық бұзушылықтың жіктелген түрлері ретінде қарастырылады.

Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу жөніндегі жауапты мемлекеттік органды заңнамалық түрде бекітуге қатысты

Мемлекеттік отбасы саясаты және тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы саласындағы уәкілетті орган ретінде Мәдениет және ақпарат министрлігі бекітілді. Қажетті түзетулер Министрліктің ережесіне енгізілетін болады.

Ажырасқан әйелдерге алимент төлеуге қатысты

«Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» Заңға (бұдан әрі – Заң) сәйкес алимент өндіріп алу борышкердің жалақысынан және табыстың өзге де түрлерінен жүргізіледі³.

¹ «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әйелдердің құқықтарын қамтамасыз ету және балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

² Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекс

³ 93-бап. Борышкердің жалақысынан және өзге де табыс түрлерінен өндіріп алу.

Бұдан басқа, үш ай ішінде жалақыдан немесе өзге де кірістерден алимент төлемдерін өндіріп алу мүмкін болмаған жағдайда сот орындаушысы берешекті айқындау туралы қаулы шығарады және Заңның 32-бабына сәйкес атқарушылық құжаттардың орындалуын қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылдайды (*борышкердің мүлкіне тыйым салу, белгілі бір іс-әрекеттер жасауға тыйым салу, мүлікті сату және т.б.*).

Мәжбүрлеп орындау шаралары берешек айқындалғаннан кейін қабылданатынын ескере отырып, Әділет министрлігі алимент бойынша берешекті айқындау мерзімдері мен тәртібін 3 айдан 2 айға дейін өзгерту туралы ұсыныстар дайындады.

Сондай-ақ борышкер алимент төлеуден жалтарған жағдайда әкімшілік және қылмыстық жауапкершілік көзделген (*ӘҚБтК-нің 669-бабы, ҚК-нің 139-бабы*).

Анықтама: ӘҚБтК-нің 669-бабында бес айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл не бес тәулікке дейінгі мерзімге әкімшілік қамаққа алу көзделеді.

Қылмыстық кодекстің 139-бабында борышкер кәмелетке толмаған балаларды асырап-бағуға сот шешімі бойынша қаражат төлеу міндеттерін 3 айдан астам орындамаған жағдайда ол 600 сағатқа дейінгі мерзімге қоғамдық жұмыстарға тартуға не 2 жылға дейінгі мерзімге бас бостандығын шектеуге не сол мерзімге бас бостандығынан айыруға жазаланады

Осыған байланысты бүгінгі күні Әділет министрлігімен қолданыстағы заңнаманы (*алимент өндіріп алу туралы атқарушылық құжаттарды орындау және өндіріп алу тетігі жөнінде*) жетілдіру үшін «толық емес отбасылар» санатындағы азаматтардың, адвокаттардың қатысуымен жұмыс тобын құрды. Жұмыс тобы борышкермен сөз байласқан және борышкердің нақты жалақысын жасырған жасырған жағдайда жұмыс берушінің әкімшілік жауапкершілігін белгілеу өндіріп алушының өтініші негізінде жұмыс берушінің қызметін еңбек инспекциясының міндетті тексеруін заңнамалық тұрғыдан бекіту, жалақының тізбесін және (немесе) алимент ұсталатын табыстардың өзге де түрлерін толықтыру жөнінде ұсыныстар дайындады.

Анықтама: алимент төлемейтіндердің негізгі себебі-тұрақты жұмыстың болмауы. Сондықтан әділет органдары жергілікті атқарушы органдармен бірлесіп борышкерлерді жұмысқа орналастыру мақсатында «Бос орындар жәрмеңкесін» өткізеді. Ағымдағы жылы республика бойынша осындай 2 542 борышкер жұмысқа орналастырылды.

Қазіргі уақытта аталған ұсыныстар мемлекеттік органдарға келісуге жіберілді, келісілгеннен кейін Парламент Мәжілісіне жолданатын болады.

Аталаған мәселе Үкіметтің бақылауында.

Ә. Смайылов